

- вищ. навч. закл. / Вікторія Валентинівна Демиденко. – Луганськ: Вид-во ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2008. – 200 с.
2. Караманов О. В. Викладацький стиль педагога у контексті сучасних методологічних підходів / Олексій Владиславович Караманов // Вища освіта України. – 2008. – Тематичний випуск “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – Додаток 3, том II (9). – С. 271–277.
 3. Музей и школа: диалог в образовательном пространстве. – Вып. 2: “Образ и мысль”. – Сб. статей. – С.-Пб.: Центр регион. и междунар. образоват. проектов Санкт-Петербургского гос. ун-та пед. мастерства, 1997. – 142 с.
 4. Педагогіка для громадянського суспільства/ За заг. ред. д-ра пед. наук Т. Кошманової. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 351 с.
 5. Сухомлинский В. А. Избранные педагогические сочинения: в 3-х т. / Василий Александрович Сухомлинский. – М.: Просвещение, 1979. – Т. 1.
 6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. / Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 5.
 7. Тіммер Д. Інтерактивні програми і робота з предметами / Діана Тіммер // Музей: менеджмент і освітня діяльність. – Львів: Літопис, 2009. – С. 170–177.
 8. Филипчук В. С. Спілкування як соціально-педагогічна взаємодія / Василь Степанович Филипчук. – Чернівці: “Рута”, 2001. – 95 с.

УДК 37.013

В.Ю. Коваль

РОЛЬ ГУМАНІСТИЧНИХ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається роль гуманістичних ідей В.О. Сухомлинського на виховання студентської молоді. Оптимізація управління процесом виховання за допомогою гуманізації освіти.

The influence the humanistic ideas of V.O. Suhomlynskiy on the students' youth bringing up is considered in the article. The optimijng of the process of manage ment in bringing up with the help of the humanijng of education is considered in the article.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі становлення Української держави за умови ускладнення соціально-економічного стану суспільства особливо відчутний негативний вплив на сучасну школу таких суспільних явищ, як посилення аморальності, злочинності, зубожіння та інше, що призводить до знецінення освіти, росту агресивності, жорстокості, нігілізму підлітків. Аналіз цих деструктивних процесів у сучасному суспільстві дозволяє зробити висновок, що є небезпека виростити бездуховне покоління, не "обтяжене" інтелегентністю, порядністю, яке зневажливо ставиться до культурних цінностей та не прагне до здорового, у фізіологічному та моральному значенні, способу життя.

Розв'язання цієї проблеми, як підтверджує вітчизняний і світовий досвід, можливе за умови оптимізації управління процесом виховання шляхом гуманізації освіти, що має забезпечити утвердження пріоритету загальнолюдських цінностей у суспільстві. Гуманізація освіти передбачає, насамперед, сприяння розвитку творчих можливостей людини, її інтелектуальної свободи, створення максимально сприятливих умов для розкриття особистості.

Гуманні цінності і відповідні їм норми є тим культурним кодом, який визначає повсякденну поведінку і регулює взаємини людей, забезпечує раціональність і людяність їхнього способу життя, а отже життєздатність суспільства. Саме гуманне виховання особистості сприяє олюдненню суспільних відносин.

Сьогодні спостерігається протиріччя між потребами суспільства у таких високогуманних особистостях та реальністю нашого повсякденного життя: дефіциту людяності, милосердя, співчуття, доброти. Все це посилюється прискоренням темпів життя, бурхливим розвитком засобів масових комунікацій. Закономірно, що для людини важливо, на якому рівні здійснюється її взаємодія та контакти з іншими людьми, як це впливає на її емоційний стан, самопочуття, життєвий тонус. Тому тема нашого дослідження є досить актуальною в наш час.

Об'єкт дослідження – виховання студентської молоді.

Предмет дослідження – вплив гуманістичних ідей В.О.Сухомлинського на студіюючу молодь.

Результати дослідження. Система гуманістичних поглядів, створена українськими педагогами, філософами та діячами культури є надбанням громадської і педагогічної думки впродовж століть. Проблема виховання дітей і молоді в дусі гуманізму особливу увагу надавав В.О.Сухомлинський. Він неодноразово підкреслював, що нема і не може бути виховання гуманіста без людської любові і поваги до вихованців, бо саме розумна любов і повага роблять людину здатною піддаватись впливові педагога і колективу. Гуманізацію навчання і виховання прагнули втілити в своїй практичній діяльності педагоги-новатори – В.Ф. Шаталов, С.М.Лисенкова, І.Л.Волков, Є.М.Ільїн, Т.І.Гончарова, Ш.О.Амонашвілі та інші, які розвивали гуманістичні ідеї В.О. Сухомлинського. Усвідомлюючи, що педагогіка, яка нав'язувалась їм діючою на той час суспільно-політичною системою, не відповідає завданням виховання особистості, де пріоритетом є духовні цінності. Тому в центр навчально-виховного процесу вони намагались поставити особистість – не тільки як об'єкт, але й як суб'єкт виховання. Саме це, на нашу думку, у поєднанні з особистісними якостями і педагогічною майстерністю зумовило успіх їхньої педагогічної діяльності [1].

Різні аспекти проблеми виховання розглядали такі дослідники, як В.Г.Бутенко, О.І.Виговська, О.І.Вишневецький, Г.І.Іванюк, Б.З.Козак, Л.І.Макарова, В.М.Оржеховська, П.П.Осухова, Е.Ю.Парамонов, В.С.Петрович, Г.П.Пустовіт, С.В.Рудаківська, А.Й.Сиротенко, О.В.Сухомлинська, О.В.Столяренко, І.Г.Тараненко, Л.В.Ткачук та інші, авторами сучасних концепцій особистісно зорієнтованого навчання і виховання є І.Д.Бех, В.О.Білоусова, С.У.Гончаренко, Ю.І.Мальований, О.Я.Савченко, І.С.Якиманська та ін. Ці та багато інших авторів переконливо доводять необхідність гуманізації освіти як однієї з найважливіших умов відродження національної освіти. Гуманізація освіти проголошена вихідним принципом реалізації державної національної програми "Освіта (Україна ХХІ століття)", і полягає в "утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, у найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітянських потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи".

Становлення в Україні якісно нової системи освіти здійснюється в умовах різкого загострення виховних проблем, посилення негативних явищ у студентському середовищі. Як свідчать соціологічні та психолого-педагогічні дослідження, у значній частині молоді спостерігаються світоглядна індиферентність, пасивність, втрата ідеалів, відчуженість. Відбувається нехтування освітою, професійною кваліфікацією, значний спад інтересу студентів до культури, мистецтва, літератури, духовних цінностей. Причини цього містяться, перш за все, в економічній нестабільності і духовному розладі сучасного українського суспільства, зниженні життєвого рівня переважної частини населення.

Найяскравішою вітчизняною гуманістичною системою виховання була педагогічна система В.О.Сухомлинського. Професор М.Й.Боришевський відзначає: "Глибоко психологічна, гуманістична суть педагогічної системи В.О.Сухомлинського є, на наш погляд, її найвизначнішою глобальною та глибинною характеристикою. Можливо, саме тому значна частина його творів сприймається як твори поетичні, найкращі місця з яких хочеться перечитувати знову й знову" [3].

Без перебільшення можна стверджувати, що ні один твір В.О.Сухомлинського не обминає питань морального розвитку особистості. Аналіз праць дозволяє стверджувати, що він вважав основним у людині – людяність. До цього морального стрижня має прив'язуватись все, що набувається особистістю в житті. Усі виховні впливи на студента повинні ніби переломлюватись крізь призму моральності. Без моральної чистоти, на думку Василя Олександровича, втрачає суть все – освіта, духовне багатство, трудова майстерність, фізична досконалість.

Отже, найпершим і найголовнішим у духовному формуванні особистості, як підтверджує аналіз педагогічної практики В.О.Сухомлинського, є засвоєння загальнолюдських норм моралі. Він радив змалку виховувати чесність, правдивість, доброту і чуйність, любов та повагу до старших. "Добрі почуття своїм корінням сягають у дитинство, а людяність, доброта, лагідність, доброзичливість народжуються у праці, турботах, хвилюваннях про красу навколишнього світу" [2].

У педагогічній системі В.О.Сухомлинського значне місце посідає принцип диференційованого та індивідуального підходу до виховання. "Практика виховної роботи, – писав він, – переконала нас у тому, що кожна особистість неповторна, що виховання молодшої людини ... полягає перш за все у розкритті цієї неповторності, самотності, творчої індивідуальності ... Ми глибоко переконані у тому, що немає людини, яка б за належних умов, при умілому вихованні не виявила б свого самотнього, неповторного таланту".

Також ідея гуманістичної орієнтації є основним компонентом у формуванні міжособистісних відносин у студентському колективі, вона сучасна й актуальна у світлі реальної погрози дегуманізації суспільства. З одного боку, це означає визнання самоцінності особистості, її права на індивідуальний розвиток, створення умов для її творчого самовираження в рамках колективу, з іншого боку – орієнтацію на виховання в самій особистості гуманістичних поглядів [1].

Міжособистісні відносини мають складну природу. У них проявляються як суцільно індивідуальні якості особистості: її емоційні, волеволі властивості, інтелектуальні можливості, так і засвоєнні особистістю норми й цінності суспільства. Звідси виходить, що на їх характер впливатимуть як глобальні норми та цінності (загальнолюдські), так і притаманні населенню певної держави, нації, соціальному прошарку або навіть сім'ї чи окремо взятій малій групі [2].

Реалізація суспільної природи людини здійснюється через її належність до конкретних спільнот які є носіями традицій певних міжособистісних відносин з друзями, товаришами, партнерами по справі тощо. Структура і особливості міжособистісних відносин залежать від того, в які групи включається людина, які суспільні права і обов'язки для себе обирає. Сила міжособистісної взаємодії залежатиме, на наш погляд від характеру відповідальної залежності між членами групи.

У процесі суспільної взаємодії між членами спільноти виникають протиріччя, які, на наш погляд, і є рушійним фактором особистісного розвитку. Так, наприклад, у студента першого курсу є певна розбіжність між особистими планами, звичками, здібностями і тим соціальним положенням, яке він займає в групі, на курсі, у вищому навчальному закладі, тими вимогами, що ставляться до нього як студента та товариша. Звідси бере початок прагнення, характерне для більшості першокурсників, зміцнити своє становище самовідданою навчальною працею, завоювати авторитет активною участю в громадському житті курсу і факультету, науковій роботі тощо [3]. Провідну роль у цьому відіграє студентська академічна група. Взагалі група є одним із найбільш вирішальних мікросоціальних факторів формування особистості, а також одним із найбільш дієвих засобів виховання. Саме у цьому соціальному середовищі відбувається трудове, ідейне і моральне виховання, формуються колективістські риси особистості студента. Також великий вплив справляє група на формування етичної культури, почуття відповідальності за доручену справу, причетності до діяльності і традицій вузівського колективу. Те, як складатимуться відносини першокурсника з групою, значною мірою впливатиме на швидкість та

ефективність його адаптації в вузі. Особиста участь у керівництві діяльністю колективів своїх груп стає для студентів школою цивільного й політичного виховання, розвиває організаторські здібності, психологічно готує їх до оволодіння майбутньою професією.

Можливість особистого благополуччя людини залежить від того, наскільки суспільний устрій і відносини з іншими людьми забезпечують йому свободу дій, його соціальну безпеку. Практично вся соціально-практична діяльність може бути представлена як сукупність ціннісних систем у сфері виробництва, відпочинку, побуту й т.п. Отже, з вищевказаного ми можемо зробити наступні висновки: виховання – це головне родове поняття педагогіки як емпіричної і теоретичної науки, від якої походять видові категорії: педагогічна діяльність, цілісний педагогічний процес, освіта і навчання, саморозвиток особистості.

Головними цілями та завданнями виховного процесу у вищому навчальному закладі повинні бути:

- орієнтація на духовно збагачену особистість;
- виховання повинно бути вільним;
- основна увага викладачів повинна надаватись моральному вихованню особистості студента з пріоритетом загальнолюдських цінностей. Недопустиме лише формальне засвоєння моральних правил. Істинно моральній поведінці може навчити лише саме життя, тобто конкретний життєвий досвід студента;
- забезпечення індивідуального підходу у вихованні, що ґрунтується на власному виборі студента, а звідси – побудова виховання на висновках з наукового аналізу результатів спостереження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антоненць М. В.О.Сухомлинський про оцінювання навчальних досягнень учнів // Рідна школа. – 2001. – Жовтень.
2. Беленький Г.И. Гуманизация учебно-воспитательного процесса школы. – М., 1997.
3. Боришевський М.Й. Гуманізм педагогічної системи В.О.Сухомлинського // Початкова школа. – 1995. – № 10 – 11.
4. Вишневецький О.І. Гуманізація шкільного життя // Рад. школа. – 1990. – №1.

УДК 378.126.016

Л.О. Ковальчук

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті осмислено сутність ключових понять дослідження, їхній взаємозв'язок. Обґрунтовано доцільність застосування культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх педагогів. Розкрито культурологічну спрямованість змісту педагогічних дисциплін.

In the article the essence of key concepts of the research is found out. The expediency of application of the cultural approach in the vocational training of the future teachers is proved. The cultural orientation of the contents of pedagogical disciplines is shown.

Постановка проблеми. В умовах сучасних цивілізаційних процесів, творення інноваційного суспільства пріоритетного значення набуває розвиток освіти і культури. Це зумовлене передусім тим, що в епоху глобальних зрушень, трансформації “освіти на все життя” в “освіту впродовж цілого життя” нарізла потреба в людині з новим типом мислення, здатної не просто виживати, а успішно реалізовувати свій творчий потенціал.

За цих умов змінюються й підходи до розуміння сутності педагогічного процесу, його організації у вищій школі. З цього приводу В. Кушнір слушно зазначає, що педагогічний